

- ix. 4742 - 144/1036-37 - 1036 xii. 21. - kékes - kes. és új. pót.
 4863 - 265/ " " - 1937. vi. 20. - kes. és új. pót. - szko,
 5034 - 436/ " " - " vi. 27. - történeli - nem jelent meg.
 x. 5171 - 137/ 1937-38 - " xii. 20. - " - egyhangú;
 5437 - 403/ " " - 1938. vi. 27. - vegyes - szko.

Győrszentmiklós, Győr m., 1913. v. 27. ref.

Avatási átirat: ¹³⁶⁶~~1365~~/1937-38.

Győr: 1938. vi. 30.

A DEBRECENI M. KIR. TISZA ISTVÁN TUDOMÁNYEGYETEM
JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYI KARA.

1365 1937/1938 szám.

Érk: 19 ~~1937~~ 1938 JUN. 28. hó ___ n.

Előirat: _____

drb. melléklet, Utóirat: _____

Bizálatra kiadatik:

Dr. Kovács Auroré
éi

Dr. Boros Ferenc

professzor unatnak.

Debrecen 1938. jú. 28.

Elfogadom.

1938. jú. 29.

Boros Ferenc

Dr. Kovács

e. i. dekan.

Elfogadom

Kovács Auroré

B Ü N T E T Ő J O G I   D O K T O R I

É R T E K E Z É S .

Gondolatok a rövid tartamban kiszabott szabadságvesztés büntetés és a feltételes elítélés intézménye körül.

I r t a :

Tóth Gyula
jegyzőorvos

A történelem, melyet nem ok nélkül nevez a latin "magistra vitae"-nek, megtanít bennünket arra is, hogy a büntetőjog, speciálisan annak egyik ága: a poenologia a büntetésvégrehajtásban, az idők során különböző fejlődési skálát ért el. A büntetés végrehajtása, a büntetőigazságszolgáltatásnak nem egy jelentőségben másodrendű ágazata, hanem annak, a büntető judikatura határain túlterjedőleg a közjólet, a közérkölc és közbiztonság szempontjából is elsőrendűen fontos.

A bíróság kiszabott büntetőítéletek miként végrehajtása tehát messze kiható következményekkel jár, s így annak a tudománynak, mely a büntetés végrehajtásával foglalkozik a jogtudományok és a büntetőjog ágai között érdemes helyet kell elfoglalnia.

A történelem a büntetés végrehajtása tekintetében a XVIII. századig az inhumanitás, a nemtelen kínzások érvényesülését mutatja. A büntetés végrehajtásának alap, vagy vezérgondolata -ezidőtájt- a

bosszu.

A büntetés végrehajtása terén nyilvánuló féktelen erőszak, korlátlan önkény és embertelen kegyetlenség lassu tempóban, eleinte tisztán az elméletek világában ostromoztatik, majd ezek nyomán a gyakorlatban is enyhülni kezd. A XVIII. század nagy elméi a büntetőjog akkori tarthatatlan állapotát és módszereit zseniálisan felismerték, s az intézmények gyökeréig lenyuló, ép ezért tulmerésznek tartott ujító eszméket hirdettek. Voltaire, Beccaria, Bentham és számosan azok, kik eszméiket helyeselték, olyan szellemi harcot indítottak a büntetés végrehajtásában mutatkozó embertelenséggel szemben, amely ha időlegesen meg is akadt a konzervatív büntetőjogi szakemberek aggodalmaskodásán és félelmén, -a gyakorlatban- a végleges elméleti és gyakorlati győzelmet mégis learatta.

Ennek a szellemi mozgalomnak lassan sikerült kimutatnia, hogy a társadalom rákbetegségének nevezhető kiküszöbölhetetlen bünözést, a drákói törvényekkel, s az ezek alapján kiszabott büntetések

irgalmatlan és embertelen végrehajtásával megszüntetni, illetőleg csökkenteni nem lehet.

Nagy lépéssel haladt a büntetőjog azzal, hogy a büntetőjogászvilágnak meggyőződésévé vált az igazságos büntetés fundamentumát az individualisatio-
ban látni. A humanus büntetőjogtudomány elvetette az oktalan, s csupán a századok gyakorlata által megerősített és megcsontosodott végrehajtási szokásokat. A büntetett egyéni viszonyainak és körülményeinek vizsgálatát fontosnak ismerték el és hirdették.

Mint minden új gondolat ébredésénél, s minden reform mozgalomnál azonban, úgy itt is a teoriák érvényesültek inkább. A jogászok a legkülönbözőbb elméletek hívei s valamennyien a maguk elméletét tartják a leghelyesebbnek és a legcélravezetőbbnek. Az újítás, melynél fogva a régi, durva büntetésvégrehajtási módozat megszűnik, s az egyénítés foglalja el a helyét, eleinte csak eszményileg foglalkoztatja és vonzza a jog tudósait.

A tisztán idealis kriminalista pedig, nyilván absurdum, hiszen a büntetőjogász elsőrendűen prac-

ticus, s a társadalom eminens érdekeivel foglalkozik.

A büntetőjogászoknak az elméletek iránti lelkesedése valóban csakhamar annak belátásává formálódott, hogy -bár az elméletek mindegyike tartalmaz gyakorlatilag helyes elveket, de- exclusiv módon való uralma egyiknek sem lehet a büntetésvégrehajtás fejlődésének hasznára. Az ember, akinek egyénisége, a hajlamok, erők, indulatok, hatások és reactók alig kifürkészhető finomságu szövevénye, cselekedeteiben nem bírálható el egyetlen szempont figyelemmel tartásával. Így nem nevezhető helytelennek például a javítási elmélet, hiszen valóban vannak olyan bűnözők, akiknek egyénisége helyes irányban átalakítható, de érvényesülhet e vajon ez az elmélet az elszánt, makacs, mint mondani szoktuk: megrögzött büntetésekkel szemben? Az ilyenek esetében bizonyára sokkal hatásosabb, ha az elrettentés, vagy a társadalmi védelem elmélet érvényesül. Az ily bűnözőknél véglegesen meg kell szüntetni a bűnelkövetés lehetőségét.

Íme, ha minden elmélet tartalmaz is helyes elvet, minden bűnösre kizárólag mégsem alkalmazható. Önként kitűnik tehát az egyénítés szükségszerűsége. Íme egyetlen -magában véve helyes- elmélet sem tehető uralkodóvá a bűnözés ellen való küzdelemben, szükségképen egybe kell foglalni ezen elméleteket. A bűnelkövető egyén és a bűncselekedet nem állhat fenn, mint ahogy korábban fennállott, abstract mintaképen, melyre egy rendszer, mint sablon ráhuzható. Ellenkezőleg. A bűncselekmény bizonyos társadalmi keletkeztető okok resultatuma. A bünt elkövető ember pedig époly emberi lény, mint sok más, oly értelemben, hogy az emberi élet feltételeinek épen úgy alá van vetve, mint minden más ember. A büntetőjogász feladata azután, hogy a bünt szülő okokat és az életnek a büntettesre is álló feltételeit vizsgálja, hogy ezen az alapon a célnak megfelelő alkalommal és módon vegye alkalmazásba a szigorú büntetést, vagy mentesítse a bűnözőt az alól. Ennek a vizsgálatnak kell ama belátásnak alapjául szolgálni, hogy a kezdő, az u.n. alkalmi bűnözővel

és a megrögzött bűnözővel szemben nem lehet egyazon mértékkel mérni. Hogy alapjában helytelen volna a szokásos, megcsontosodott gonosztevőt valamineő kiméletben részesíteni, s viszont a törvénnyel első alkalommal szembe kerülő egyént, pláne ha fiatal, s cselekedetét nem lelki romlottság, hanem esetleg fiatalos meggondolatlanóság diktálta, szabadságvesztés büntetéssel súlytani. Sőt az ilyen büntettesnek szabadságvesztés büntetéssel történő súlytása hasztalan és káros is. Gondos vizsgálatot érdemelnek és igényelnek e büntetésnek. Nagy fontossága van annak, hogy vizsgáljuk a szabadságvesztés büntetéseknek a bűnös emberek különféle kategóriáira gyakorolt hatását. E vizsgálatnak pedig nem lehet egyéb célja, mint a visszaesések lehetőség szerint való megakadályozása. A büntetések oly módozatait kellene feltalálni, amely módozatok alkalmassak a visszaesések meggátlására. A szabadságvesztés büntetés pedig a visszaesést megakadályozó büntetésnek épen nem válik be. Sőt ellenkezőleg. A gyakorlat tanúsága szerint a gyakori recidiva épen ab-

ban leli gyökerét, hogy a megrögzött, mondhatnók
professionista bünözők és a csupán valamely okból
megtévedt, de nem romlott egyének a szabadságvesztés
büntetés kiállása alatt nincsenek egymástól
oly módon hermetizálva, hogy amazoknak az utóbbiakra
gyakorolt hatása kizárt legyen. A szabadságvesztés
büntetésnek a céllal ellenkező hatása különösen
eclatans azokban az esetekben, amikor a szabadságvesztés
büntetést egymást követőleg rövid időtartamban szabják ki. Az ilyen büntetés folytán a szokásos visszaeső bünösök, a rövid időtartamu büntetés kiállása után ismét szabadságot nyervén, ezt a szabadságot ismét bünelkövetésre használják fel. Az újabb bücselekményekért kirótt büntetés alatt pedig a velük együtt élő kezdő bünözőket a "mesterségük" minden ágára kioktatják, s így újabb bünözőket képeznek ki. Végsőleg ilyenformán a fogházak a fiatal bünözők iskoláivá válnak.

Az olyan bünesetekre tehát, melyek csekély jelentőségűek és az oly büntettesekre, akik delictumot első alkalommal követtek el, s e delictumot sem

a tisztas életre való visszatérés reményét kizáró "akut" romlottságból, hanem szenvedélyes fellobbanás, a csábnak ellenállni képtelen karakter gyengeség, vagy megbocsájtható könnyelműség okán vitték véghez, a szabadságvesztés büntetés alkalmazása nem megfelelő, sőt ime igen hátrányos is. Az ilyen egyénekre kiszabott fogházbüntetés a javulás célját nem fogja szolgálni, hanem ut és alkalom lesz a fiatal, még alapjában romlandó tettesnek az erkölcsi fertőben való elmerülésére.

A rövid időtartamban kiszabott szabadságvesztés büntetés céljának -ezek mellett- nem felelhet meg azért sem, mert hiszen az ilyen büntetés a bűnöst a bűncselekedet elkövetésétől épen azért, mert rövid tartamu, nem fogja visszatartani. Az így rövid időtartamban kirótt fogházbüntetés letöltése alatt nincs mód és főként elegendő idő arra, hogy a bűnöző lelkiivilága megfelelő eszközökkel úgy átalakíttassék, hogy a társadalomban való kifogástalan helytállása remélhető legyen.

Másfelől azonban a szabadságvesztés büntetés,

bármilyen rövid tartamu is az, a vele sulytott egyénre ugyanugy ráégeti a szabadságvesztés büntetéssel sulytottság, a börtön, illetőleg fogház viseltség bélyegét, mint arra, aki sulyos büncselekményért esetleg évekre van elitélve. Ez a megbélyegzettség azután végigkiséri a tettest egész életén, quasi társadalmi bojkott alá helyezi, s ennek révén a megélhetési lehetőségét is károsan befolyásolja. Mert mi történik az ilyen egyénnel? A még oly rövid ideig büntetett egyén munkába fogadásától is tartózkodik minden munkaadó, mert morális megbízhatóságában, multja miatt nem hisz. A tisztos társadalom nem kutatja az ilyen egyén belső lelki tulajdonságait. Nem vizsgálja, hogy tette, mely amugy is jelentéktelen törvénszegés, milyen körülmények között követte el. Nem vizsgálja senki, hogy esetleg a jó utra való visszatérés és a becsületes munka árán való tisztos élet vágya milyen fokban heviti a rövid szabadságvesztés büntetést elszenvedett egyént, hanem pusztán azon az alapon, hogy ilyen büntetéssel volt büntetve, veszedelmesnek tartja. A társadalom önmagából kive-

ti, a jók társadalmában érvényesülését lehetetlen-
né teszi, nem hagyván neki egyéb utat, mint azt,
amely a bünözők társadalmába vezet.

Ime a rövid tartamban kiszabott szabadságvesztés büntetés nem áll arányban az elkövetett tettel, mert nem addig büntet, amig az elítélt büntetését tölti, tehát rövid ideig, hanem egész életre.

A rövid tartamu szabadságvesztés büntetésnek tehát az olyan bünelkövetőkkel szemben való alkalmazása nem helyes, akik csak alkalmilag, nem lelki romlottságuk folytán, hanem könnyelműségből, megmondhatatlanságból etc. követnek el valamilyen bűncselekményt. Főként nem kívánatos a hivatásos bünözők hatásának kitenni épen a fogházba zárással a fiatal alkalmi bünösöket, s ezzel quasi meggátolni azt, hogy ezek valaha is a társadalom rendes tagjai lehessenek.

Azonban -máshelől- az is kétségtelen, hogy az ilyen bünözők büntetlenül nem maradhatnak, mint-hogy minden bünösnek el kell vennie méltó büntetését. Ép ezekből szükséges vizsgálni minő büntetés

léphetne a rövid tartamu szabadságvesztés büntetés helyébe.

A rövid tartamu szabadságvesztés büntetést
surrogáló büntetés módok.

Kétségtelen, hogy a rövid tartamban kiszabott szabadságvesztés büntetés hátrányos hatásai elmaradnának, ha az elítélteknek a büntetés kiállása közben való tökéletes separatioja keresztülvihető lenne. A fogházak berendezésének eme separatio céljaira való kifogástalan átalakítása azonban oly -főként anyagi- akadályokba ütközik, amely akadályok igen nehezen győzhetőek le.

A büntető intézetek eme átalakítása lehetővé teszi, illetve tenné, hogy a bűnözők egyes kategóriái az érintkezés lehetőségének kizárásával volnának elkülöníthetőek egymástól. Azok a büntetettek, akik a törvényt első alkalommal és csekély mérvben

hágták át, ^{1.} súlyosabb cselekményért elítélt és visszaeső "kollegáik" káros ingerentiajától távol és egyházi férfiak, vagy világi oktatók hatása alá helyezetten komolyan és mélyen átgondolnák ballépésük következményeit, s a tisztességes életbe való visszatérés vágyában és szándékában megerősödve hagynák el az intézetet, amely így valóban célszerűen működne.

Am, ha ez teljes mértékben meg is valósulna a rövid tartamu szabadságvesztés büntetés egyéb irányu káros consequentiai mégis fennmaradnának. Az ilyen büntetés ugyanis, természeténél fogva, nem alkalmas arra, hogy a vele súlytott egyént az ujjabb bűnelkövetéstől hatékonyan visszatartsa. Ezek az enyhe büntetések alig jelentenek terhet a megbüntettre, sőt épen enyhességüknél fogva, adott esetben, alkalmasak lehetnek arra, hogy a sanyaru körülmé-

---

^{1.} pontosan a tettes a büntetőtörvényt nem is hágtja át, hanem a benne foglalt tényálladéknak megfelelően cselekszik, azaz valóvá változtatja azt.

nyek között élő egyén a fogház viszonylag előnyösebb körülményei közé visszavágyják. Minthogy pedig ez nem példa nélkül álló tény, különösen erős tél, etc. idején, a rövid időre kiszabott szabadságvesztés büntetés e viszonylagos enyhességének megszüntével érhetné el azt a célt, amelyet elérnie kell, vagy kellene.

Hogy az ilyen enyhe büntetés a recidiva elleni küzdelem hatékonyabb, sőt egyáltaláni, eszköze lehessen, az ily büntetésre ítéltet oly, az egészségre ártalmatlan bánásmódban kellene részesíteni, amely maradandó emlékként elegendő visszatartó, visszarettentő hatással volna reá az újabb bűnelkövetés tekintetében. A szűkre szabott élelmezés és a kimerítő testi munka bizonyára olyan hatékony eszközöknek tekinthetők ebben a vonatkozásban, amelyek a munkát rendszerint amugy sem tulságosan kedvelő személyek szemében, a fogházat kellemetlen emlékü és nem kívánatos helyyé teszik.

Azonban -bár a foglalkoztatás tekintetében nem sok kivánni való van,- a fiatal alkalmi bűnő-

zóknek a veterán bűnözőktől való tökéletes elkülönítése hely híján keresztül nem vihető, s így a rövid tartamban kiszabott szabadságvesztés büntetés káros következményei pusztán a büntetés súlyosságának fokozásával ki nem küszöbölhetők.

Kétségtelenül eredmény várható attól, ha a fiatal és csekély mérvben bűnöző a javító intézetek milieujében formáltatik át és készül a tisztességes polgári életbe való visszatérésre. Azonban a csekély bűncselekményt meggondolatlanból, vagy egyéb már érintett okból elkövetett egyén javító intézetbe hosszú időre nem utalható. Márpedig a javítóintézeti nevelés eredményt csakis úgy érhet el, ha az odautalt egyén karaktere, lelkülete huzamos ideig ki van téve az ottani nevelő munka hatásának.

Mivel tehát a javító nevelés sem célszerű a bűnözés ily eseteiben, tovább vizsgáljuk azon módokat, amelyek alkalmasak a rövid tartamban kiszabott szabadságvesztés büntetés intézményének helyettesítésére.

Méltán felvethető az a mód, mint a rövid tar-

tamu szabadságvesztés büntetést helyettesítő re-
medium, mely szerint a szóban forgó büntetéssel
súlytandó bűnök esetében az ügyészség jóindulatára
van bízva, hogy miként bíráltassanak el a fiatal,
első alkalommal botlott, még nem romlott lelkületű
bűnözők. Ugyancsak alkalmazható volna az államfő ke-
gyelmezési joga ugyanezekben az esetekben, vagyis
azokban, amelyekben a minimális büntetés kiszabása
és foganatosítása is súlyosnak és hátrányosnak tűnik.

Az ügyészség jóindulata¹ és az államfő kegyel-
mezési joga ugyanazon célok elérésére nem elegendő
eszköz, amely célok a feltételes elítélés intézmé-
nyével elérhetők. Miért?

Mert az ügyészség, melynek feladata a bűnözők
súlytása, a törvény, a jog áthágásának megtorlása,
aligha áll el a vádindítványtól olyan esetben, ami-

---

¹. Bár az u.n. ügyészi kegyelem intézményénél két-
ségkívül szerepe van az ügyészségnek, de ez nem jó-
indulatból, hanem egyéb szempont érdekében történik.

kor a tényállás ugy tárgyi, mint személyi vonatkozásban bebizonyított. Ámbár az is bizonyos, hogy az enyhítő körülmények figyelembe vétele az ügyész-ségnek kötelessége.

Az államfő kegyelmezési joga viszont nem jöhet számba az itt tárgyalt bűnesetek tekintetében. Az államfő kegyelmezési joga a súlyos bűncselekmények eseteire van rezerválva. Ha minden bagatell ügyben gyakorolná e jogát, azzal a judikatura normális, törvénytiszta rendjét megbontaná. A kegyelmezési jogot az államfő csak kivételes esetekben gyakorolja.

A rövid tartamu szabadságvesztés büntetéssel súlytott bűnesetek tettese súlytható lenne pénzbüntetéssel is. Amint hogy rövid tartamban kiszabott szabadságvesztés helyett részesíthető volna az ilyen egyén birói dorgálásban is.

Ugyancsak helyettesíthető volna a rövid ideig tartó szabadságvesztés büntetés házi fogsággal is. Valamint helyettesíthető volna olyan kényszer munkával is, amelyet az erre ítélték nem mint foglyok

végeznének hanem, mint szabad lábon levő személyek.

A birói dorgálás intézménye abban áll, hogy a bíró az elítélt személyhez nyilvános ülésben intelmet intéz az elkövetett tettel kapcsolatban és utal arra, hogy a bűncselekedetnek messze kiható következményei lehetnek. Az intelem természetesen a bíró természetétől, egyéniségétől függően rigorózus, vagy enyhébb.

Az 1843. évi magyar büntetőjavaslat 21. §-ában arról beszél, hogy a birói dorgálás, csak oly esetben alkalmazható, ha a legkisebb tartamu fogházbüntetés is súlyosnak tűnnek.

Ime a dorgálás ugy jelentkezik, mint a rövid időtartamban kiszabott szabadságvesztés büntetést a célnak megfelelően helyettesítő büntetésnek. Csak-hogy a dorgálás büntetésként ^(csakis) az olyan emberre hat, akinek fejlett tisztességérzete, többé-kevésbé élénk lelkiismerete van. Olyan egyénre, akiben ilyen virtusok kifejlődve nincsenek, a dorgálás büntetésként nem hat, s így célt sem ér. A többé-kevésbé inculturált réteg, melyből a bűnelkövetők általában,

s az ilyen bünelkövetők is nagyrészbzen kikerülnek, becsületére nem annyira féltékeny, illetve érzékeny, az említett tulajdonságnak az ily egyének rendszere-
rint nem birtoklóí, s így a dorgálás ezeknél nem is jelent büntetést.

A dorgálásnak, mint a rövid tartamu szabadságvesztés büntetést helyettesítő büntetésnemnek alkalmazása aggályos már csak azért is, mert a birói tekintély rovására is eshetik olyan alkalmakkor, amikor a biró, romlott lelkiületü, tiszteletlen, arrogáns, kihívó modoru elítélttel szemben alkalmazza azt. Az ilyen elítélt ugyanis -épen morális érzéketlenségénél fogva- semmibe véve a biró dorgáló szavait, esetleg gunyos mosollyal fogadja, s ezzel az ítélet és a birói funkció komolyságát veszélyezteti. Az ilyen egyén nem bir arra érdemesültséggel, hogy a biró, mint a legfőbb állami akarat: a törvény representansa vele diskurzusba bocsátkozzék.

A rövid tartamban kiszabott szabadságvesztés büntetés helyettesithető volna pénzbüntetéssel is. Kétségtelen dolog, hogy a pénzbüntetés célszerű

büntetésnem, azonban emellett oly defektusokban szenved, amely defektusok kétessé teszik a rövid tartamu szabadságvesztés büntetés helyettesítésére való alkalmasságát,

A pénzbüntetés, mint ilyen, különösen azért előnytelen, mert sulya nem minden elítéltre nehezedik egyenlőképen. A fix összegű pénzbüntetés igen súlyos büntetés lehet a szerény kereseti viszonyok között élő egyénre, míg semmiféle terhet nem jelent a jól situált emberre. Az a pénzbüntetés azonban, mely az elítélt személyes viszonyainak^{1.} szemmel tartásával szabatik ki, céljának inkább megfelel.

A pénzbüntetésnek azután -bár ez nem magából a büntetésnem természetéből eredő hiba- hátránya az, hogy igen sok alkalommal behajthatatlan. A behajthatatlan pénzbüntetés azután szabadságvesztés büntetésre változtattatik át. Ám így ismét a rövid-tartamu szabadságvesztés büntetés rendszeréhez ér-

---

^{1.}Keresetének, családtagjai számának etc. etc.

tünk vissza. Ahhoz a büntetésnemhez, amelyet vázolt káros consequentiái miatt épen kiküszöbölni volna kivánatos.

Elképzelhető azonban, hogy a behajthatatlan pénzbüntetést nem szabadságvesztés büntetéssel helyettesítsék, hanem olyan munkával, amelyet az elítélt egyén nem fogolyként végez. Nem volna ez egyéb, mint kényszermunka, de az azt végző személyek munkájukat szabadlábbon teljesítik.

Az ilyen munkabüntetés nem volna azonban más, mint vagyoni büntetés annakfolytán, hogy a munka sem egyéb közgazdasági értelmezés szerint, mint piaci áru, amely árunak, mint minden árunak a kereslet és kínálat[törvényei szerint kialakult ára van. Az állam az ilyen büntetés végrehajtása során ingyen munkaszolgáltatáshoz jut.

Amint a pénzbüntetés nem egyenlőképen súlyt szegényt és gazdagot, azonmód a munkabüntetés sem jelent egyenlő terhet az elítéltek minden kategóriájára. Bizonyos az, hogy korántsem súlytja a néhány napi fárasztó mezei, vagy egyéb természetü

fizikai munka az ilyen munkából élő, tehát állandóan azzal foglalkozó egyént olyan fokban, mint súlytja a tisztán szellemi pályán működő, gyermekkorától viszonylag kényelemben élő személyeket.

Az ilyen közmunkabüntetések mindamelllett a behajthatatlan pénzbüntetések helyettesítésére inkább alkalmasaknak látszanak, mint a rövid tartamu szabadságvesztés büntetés. Azon egyénekre, akik a reájuk kirótt pénzbüntetést rendszerint nem tudják megfizetni, bárminő testi munka kiszabható, s így a büntetés végrehajtásánál a munkanem megválasztása különös gondot nem okoz. Aminthogy az ilyen munkának az arra bíróilag kötelezettekkel történő elvégeztetése semmiféle különös berendezést, intézetet, vagy felügyeletet nem kíván. A munkamennyiség kiszabása ugyancsak egyszerű, ha a végrehajtás helyén szokásos napszám vétetik alapul.

Ha arra tekintünk, hogy a behajthatatlan pénzbüntetés helyett kiszabott szabadságvesztésbüntetés letöltése közben az elítélt a hivatásos gonosztevők hatásának kitéve esetleg véglegesen el-

vész a társadalom számára, a munkabüntetés helyesebbnek ítéelhető.

A rövidtartamu szabadságvesztés büntetés helyettesítésére alkalmasnak mutatkozik az u.n. házi fogság intézménye,^{1.} mert hiszen így az elítélt minden károsan befolyásoló társaságtól -kétségkívül a legtökéletesebben- elkülönítve tölti büntetését.

Ámde a házi fogság, mint büntetés igen enyhének mondható, s emellett ugyanabban a hibában szenved, melyben a pénz, vagy munkabüntetés, hogy nevezetesen az elítéltek minden fajtáját nem súlytja egyenlőképen. Bizonyos ugyanis az, hogy a házi fogság nem jelent különösen súlyos, sőt egyáltalán büntetést sem arra, akinek olyan otthona van, amelyben a kényszerű tartózkodás semmivel sem rosszabb az önkéntesnél. Mert hogy az minden kényelmet megad.

---

^{1.} Melyet a katonai Btk. tiszti állományu egyénekre ismer -bár- őrizet nélkül.

Valamint egészen más jelentősége, sulya van a házi fogságnak, tehát a kényszerű lakásban-tartózkodásnak arra az elitéltre, aki kenyéradó munkáját amugy is otthon végzi, ^{1.} mint arra, aki szükségképen egész nap házon kívül tartózkodik azon célból, hogy keresetadó foglalkozását üzhesse. ^{2.}

A rövid tartamban kiszabott szabadságvesztés büntetés egyéb hátrányai mellett egyik jelentős hátrány az, hogy épen rövid tartamánál, enyhességénél fogva nem alkalmas büntetésnem a recidivák kiküszöbölésére.

A házi fogság, mely -mondhatnók- az enyhe büntetésnemek csucspontja, eme hátrány tekintetében a rövid tartamban kiszabott szabadságvesztés büntetését is jóval felülmulja. Kit fog visszatarítani az ujjabb bünözéstől a házi fogság büntetése, kiváltkép akkor, ha keresetében az elitélt, amugy is otthon üzött iparának zavartalan folytathatása

---

1. P.l. cipész, kosárfonó etc. etc.

2. P.l. gyári munkás, kereskedelmi utazó etc. etc.

mellett semmit sem fog károsodni.

Mindemellett a házi fogság végrehajtása igen nehézkes is, különösen az ellenőrzés tekintetében.

Íme sem a házi fogság, sem más egyéb a rövid tartamu szabadságvesztés büntetést surrogáló büntetésnem nem alkalmas arra, hogy a rövid tartamu szabadságvesztés büntetés helyébe oly módon lépjen, hogy annak minden hátrányát kiküszöbölve oly előnyökkel bírjon, melyek az ily büntetéssel súlytottakra tekintettel azt a legcélszerűbb büntetésnemé tennék. Pedig a rövid tartamu szabadságvesztés büntetés igen gyakori esetben kirovatik, s így az a kár, amelyet vázolt körülmények miatt e büntetés okoz, igen nagy.

Ám nemcsak a legtöbbször lelkiileg még nem romlott egyének elromlását idézi elő e büntetés, s okoz így mérhetetlen erkölcsi kárt, hanem az elítéltek nagy száma miatt az államkincstárnak is tetemes összegü kiadást okoz, mely szempont mindenkor uralkodó szempontja volt és szempontja az igazságügyi kormányzatnak.

A feltételes elítélés intézménye.

Az a systema, mely az itt constatálható defectusok viszonylagosan kielégítő megszüntetését előidézheti: a feltételes elítélés intézménye.

A feltételes elítélés a tárgyalt büntetésnekkel összehasonlítva leginkább magában egyesíti azon vonásokat, melyek a rövid tartamu szabadságvesztés büntetés helyettesítésére alkalmassá teszik. Kétségtelen, hogy a bíró által állásához illő méltósággal a vádlotthoz intézett ama kijelentése, ^{1.} hogy kiszabott büntetésének végrehajtását bizonyos időtartamra felfüggeszti, azon feltétel mellett, ha azon idő alatt az elítélt újabb bűncselekedetet nem követ el, sokkal hatékonyabb fenytő, illetőleg visszatartó eszköz, mint a rövid tartamu szabadságvesztés büntetés. Bizonyos, hogy az ilyen komoly birói kijelentés, az egyébként szabadságvesztéssel

---

^{1.} és nem a birói méltósághoz méltatlan esetleges polémiája a sokszor arcátlan vádlottal, -t.i. dorgálás esetén,-

sulytandó megtévedt, de alapjában romlatlan egyént megrendíti, jobb belátásra bírja. Az ilyen elítélt megfontolja a bíró komoly szavait, felismeri a rossz, a bűn következményeit, ráésszám arra, hogy a kiszabott időn belül olyan magatartást kell tanusítani, mely kifogástalan. Belátja az ilyen elítélt, hogy ezen időn belül jövődjé saját akaratára, akaraterejére van bízva. S mert hogy ez így van, minden a bűnre indító belső impulzusnak, külső körülménynek, vagy társnak erősen ellen fog állani, tudván, hogy újabb bűncselekmény miatt kiszabott büntetése elengedtetni nem fog, s hogy feltételesen elengedett büntetését is le kell töltenie. A feltételes elítélés ideje alatt az elítéltnak módja és alkalma van a karakter szilárdító akaratereő gyakorlására és ama elhatározásra, hogy a jogszabta körön belül fog maradni, s a tisztességes polgári élet pályáján haladni akkor is, midőn a feltételül szabott idő már rég letelt.

A feltételes ítéleteknek tulajdo-

nitható gyakorlati előnyök.

A feltételes elítélés intézményének vizsgálata után szemlét tartunk azon előnyök fölött, amely előnyök -mint az már előbb is érintve van- a feltételes elítélés intézményét célszerűbbnek tüntetik fel a rövid tartamu szabadságvesztés büntetéseknél.

A feltételes elítélés rendszere megvalósíthatóvá teszi azt, ami egyébként keresztülvihetetlen, hogy nevezetesen az olyan bűnöző, aki bűncselekményt a szükséges elővigyázatosság elmulasztásából, fiatalos könnyelműségből, vagy hirtelen haragból etc. követ el, s ez a bűncselekmény csekély súlyu, ^{1.} ne szenvedjen szabadságvesztés büntetést. A feltételes elítélés rendszerével adva van a lehetősége annak, hogy az ilyen egyének kikerülhessék a

---

^{1.}P.l. könnyü testi sértés, néhány szál virágnak bekerített helyről való ellopása, etc. etc.

fogházba zárással járó dehonostáló megbélyegzettséget. Lehetséges ilyenformán, hogy azok az emberek, akik ezen csekély botlásukig kifogástalan életű polgárok voltak, s akiknek karaktere és annak minden vonása oda mutat, hogy el nem zárásuk esetén kifogástalanok is maradnak, az elzárást ki kerülhessék. A szabadságvesztés büntetés számos esetben nemcsak az elítéltet, hanem annak családját is sulytja azzal, hogy az emberek megvetik őket elítélt hozzátartozójuk miatt. Az eddigi társasága huzódozik az elítélttől és esetleg családjától, jóllehet a bűncselekmény, illetőleg a büntetés igen csekély volt is. A rövid tartamban kiszabott szabadságvesztés büntetés ilyenformán számúzve az elítéltet és hozzátartozóit a tisztos társadalomból elkeseredés szülőoka lehet, s ennek folytán, minthogy az ilyen egyén kenyérkeresetében is gátolva van, büntetett előítélete miatt, sok esetben a további bűnös manipulációk elkövetését idézi elő. A feltételes elítélés mindeme káros következményeket kiküszöböli.

Emellett a feltételes elítélés kiemelkedő előnye a visszaesés hatékony meggátlása, illetőleg csökkentésének előmozdítása. Az újabb bűnözést ugyanis sokkal inkább megakadályozza a tettesben élő az a tudat, hogy ismételt bűnözés esetében előbbi büntetését is ki kell állania, s hogy elengedésre többé nem számíthat. Sokkal inkább gátló körülmény ez, mint a szabadlábon nagy nyomorban, nélkülözésben élő, esetleg éhező, fázó, ruhátlan és hajléktalan egyén visszaemlékezése a rövid tartamu fogházbüntetésre, hol viszonyaihoz mérten jobb körülmények között, visszakiváncozik oda, míg a feltételesen kiszabott büntetés esetén az újabb, szigorubb büntetéstől való félelem és a jó magaviseletért járó jutalom, ^{1.} ösztönzi az elítéltet a jóra.

Különös figyelmet érdemelnek azok a bűnösök, akik még egész fiatalok, s csak első alkalommal szegték meg a jogszabályokban rejlő tilalmakat. Ezek fiatalságuk folytán flexibilis lelki alkatuak,

---

^{1.} A büntetés elengedése.

s így a jóra könnyen ránevelhetők. Azonban, ha ezek a fiatal emberek szabadságvesztéssel sújtatnak csekély cselekményük miatt, s ott, az igazán romlott gonosztevőktől nem separaltatnak, épen lelki idomuló képességüknek elfogva, romlott fogolytársaik tanítványivá lesznek.

Az élet, testi épség és vagyon elleni bűncselekmények óriási mérve ellen a tudomány és az államhatalom egyaránt küzdelmet folytat, s a leküzdés nehézsége, illetőleg a küzdelem sikerének mérsékelt volta bizonynyal a fogházakban történő "utánpótlás"-ban, a büntetésvégrehajtás hibás systemájában rejtőzhetik. Kétségkívül helytelen ugyanis a megtévedt gyermeknek az üzletszerűleg bűnözők közé való zárása, s ezzel jövőjük veszélyeztetése és igen sokszor tönkretétele.

Ezen az állapoton a büntetőintézetek célszerű, s nagy költséget igénylő átalakítása mellett, vagy helyett sokkal célszerűbben és olcsóbban lehet megoldani e problémát a feltételes elítélés intézménye útján.

Olyan esetekben, melyekben rövid időtartamu szabadságvesztés büntetés volna kiszabandó, a lélekkutató és individualisáló bíró kellőkép méltányolva az erre alkalmas körülményeket, rövid tartamu szabadságvesztés büntetés helyett feltételelesen ítéli el a vádlottat, s ezzel elhárítja a rövidtartamu szabadságvesztés büntetés minden káros consequentiáját.

A feltételes elítélés intézményének a büntető judikaturában való érvényesülése a régi merev, hivatalos jogászi fogalmi éra feletti győzelmet jelenti. Annak a szellemnek legyőzését jelenti ez, mely bizonyos szempontoktól vezetetten helytelennek ítéli a rövid tartamu szabadságvesztés büntetés helyett a feltételes elítélés intézményének érvényre emelkedését. Aminthogy kétségtelenül vannak olyan szempontok, amelyeknek világánál az intézmény más képet mutat, s amely kép vizsgálata az intézmény körüli elmélkedés érdekében szükségesnek tünik.

Argumentumok a feltételes elítélés ellen.

A feltételes elítélés ellen oly jogászai elmék, kik azt helytelennek tartották számos érvet kovácsoltak, s ezen érvek megfontolásra érdemesek az intézmény tekintetében való tisztán látás érdekében.

A feltételes elítélés minden bizonnyal kedvezmény az elítélt számára. Ezen kedvezményt igen sokan főként a szabadságvesztésre ítélt, alapjában rossz és visszaeső egyénekkel foglalkozó emberek, ^{1.} olyannak tekintik, amely a bűnösökkel szemben tanúsított túlzott és alaptalan könyörületesség eredménye. Ebben az intézményben az erélytelenség, a helytelen értelemben felfogott humanizmus megnyilvánulását látják. Olyanformán tűnhetnék fel ilyen felfogás mellett a tárgyalt intézmény, mint ha azáltal az állam bűnüldöző hatalma akadályoztatnék, illetőleg elháríttatnék a bűnösökről. Ugy tetszenék, mintha a bűnösnek nyújtandó kedvezmény érde-

---

1. Börtönigazgatók, etc.

kében a tisztességes társadalom essentialis érdekeinek törvényes védelme tétetnék ki veszedelemnek.

Az intézmény ilyen szemlélete azonban tulságosan pessimisticus volna. Nem lehet ugyanis a feltételes elitélést olykép tekinteni, mintha az, az elvetemült gonosztevők kedvezményezése volna.

A feltételes elitélés nem az ilyen bűnösök kiméltetését célozza, nem azok érdekében való, hanem a tisztességes társadalom érdekében. Azt a célt szolgálja, hogy az először bűnöző, még nem elvetemült fiatal emberek ne kerüljenek a szabadságvesztés által a "nagy" bűnözőkkel egy társaságba. Hogy jelentéktelen bűncselekményeik miatt, ne szenvedjenek olyan büntetést, amely az ilyen egyéneket egyszersmindenkorra megbélyegzi, s ezzel a társadalom számára, már előbb is említett körülmények folytán, ezek az emberek elvesznek.

A feltételes elitélés intézménye nem a társadalom javithatatlan ellenségeinek javát szolgálja tehát, hanem a jó utra még visszatéríthető egyének, ezen ~~ezen~~ utra való visszatérését.

A történelem tanúsága szerint az ujító eszmék ellen folytatott küzdelem minden időkben felhasznált minden lehető eszközt ezen eszmék érvényesülésének meggátlására. Az eszközök között, melyekkel a konzervativizmus a reform törekvéseknek útját akarta állani, igen gyakran szerepelt az érzelgősségből folyó engedékenység vádja.

A büntető jogtudományok históriája ezt a vádat, -a sentimentalismus vádját- különös evidenciában mutatja azokban a korokban, amelyekben azok a fontos, nagy horderejű ujítások következtek be, amelyek a kivallatás eltörlését és a per longum et latum kiszabott halálbüntetés eseteinek csökkentését tüzték ki célul.

A feltételes elítélés ellen felhozott eme vád sem értékelhető többre, mint amennyire értékeljük ma már az említett intézmények eltörlése tekintetében felhozott ugyanilyen vádat. Nem lehet ugyanis pathologikus érzelgősség folyományának tekinteni egy practicus, célszerű rendszabályt.

A feltételes elítélés intézménye azonban nem-

csak ezzel a váddal találhatja magát szemközt.

Ha szem előtt tartjuk, hogy a legfontosabb szempont minden intézkedés és intézmény creálásánál és existálásánál a közérdek, a közjó, a feltételes elítélés intézményét olykép is felfoghatjuk, mint a -habár csak csekély mérvben is- bünözők érdekében a közjó ellen való intézményt.

Miért?

Mert a közérdek, a közjó szükségképen megkívánja, hogy minden bün elnyerje a megfelelő büntetést, hogy a jogvédelem általános principiuma semmiféle részszerpont kedvéért át ne hágassék.

A tisztos polgári társadalom védelmén csorba semmiféle okból nem eshet.

Ennek az elvnek merev megvalósítása kétségkívl a feltételes elítélés halálát jelentené. Mert hiszen a feltételes elítélés alkalmazása esetén a bünös nem szenved el büntetést. Ez a tény.

Azonban felvethető az a kérdés is, hogy épen a közjó, mint legfőbb szerpont nem helyesebben van e szolgálva akkor, ha csekély súlyu bünccselekmény

elkövetőire nem szabunk ki szabadságvesztés büntetést, hanem feltételesen ítéljük el őket.

A közérdek ime nem feltétlenül a bűn kivétel nélküli büntetésével van a legtökéletesebben szolgálva, hanem a feltételes elítéléssel, amelynek alkalmazását -többször vázolt következményei miatt- éppen a közjó, közérdek követeli meg.

Természetes, hogyha a feltételes elítélés oly móddal nyerne alkalmazást, hogy annak kedvezményében méltatlanok is részesülnének, a közjó érdekében alkalmazását be kellene szüntetni. Ámde, ha alkalmazási területének törvényes határa, alkalmazási eseteinek törvényes feltételei vannak, a közjó sérelme nélkül, sőt annak hasznára alkalmazható. Ilyen feltételek mellett való alkalmazása nem veszélyezteti az állampolgároknak a jogvédelemben helyezett bizalmát, s így nem is vezethet a társadalmi organisatió és ordo megzavarásához. Nem jelenti így ez az intézmény a bűnelkövetéstől visszatartó erők lerombolását.

Kétségtelen, hogy feltételes elítélés olyan

esetekben alkalmazható, amikor a cselekmény rövid tartamu szabadságvesztés büntetéssel volna súlytandó. Tehát igen gyakori esetben, s így valójában a feltételes elítélés a bírónak egy olyan nagy jelentőségű hatalmat ad a kezébe, amellyel nem kevesebbet tehet, mint azt, hogy a jogszabályok ellen vétők tömegének elengedje a büntetését. Ez a relative nagy hatalom nem épen alaptalanul szüli azon aggályt, hogy a bíró hatalmával, esetleg valamilyen szempont érdekében vissza fog élni. De még inkább aggodalmat kelt atekintetben, hogy -nem lévén absolut tökéletes ember, s a bíró ember lévén, csalatkozhatatlansága természetes- a bíró a tévedések által itélkezésében elveszítve a biztos ösvényt, a kétséges és ingadozó elv nélküli vacillálás sürűjébe téved. A bíró a lélekben olvasni nem tudhat, ha még oly kiváló psichiater is, csupán külső lélek-megnyilvánulásokból következtethet a tettes lelki világára. Ámde sehol annyi ügyes képmutató és valószínű romlatlant szimuláló nincsen, mint épen a bűn útjára lépett egyének között. Ezek a bírót, a-
ki

ki a főtárgyaláson találkozik velük először, könnyen félrevezethetik, s így kieszközik a maguk számára a feltételes elítélés kedvezményét,

Az ily aggodalom bizonyosan bir némi alappal, mégis azonban a bírákról a szándékos kötelességszegést feltételezni túl merész, s indokolatlan gondolat. A hivatását mintaszerűen ellátó, tudományosan kiképzett magyar birói kar tagjairól feltételezhető az általános emberi gyengék, de szándékos kötelességsértés vádja őket nem illetheti.

A biró, aki az itt tárgyalt büneseteket elbírálja, oly gyakorlati és tudományos képzettséggel bir, a bünöző típusokkal oly annyira ismerős, hogy ha tévedés fordul is elő, ez semmiesetre sem oly nagy számu, hogy elegendő volna a feltételes elítélés indokolt érvényesülésének kétségessé tételére.

Ha mélyebben vizsgáljuk azt, hogy az embereket a bünözéstől mi tartja vissza, felmerül az a kérdés, vajjon a szigorú büntetés, a várható súlyos sanyaruság az, ami a bünözés gátja, avagy az a tudat, hogy a bünre, a büntetés bizonyosan elkövetke-

zik.

A két momentum közül a büntetés szigoruságánál inkább visszatartja az embereket az a tudat, hogy bűnük felfedeztetik, s a büntetés alól nem menekülhetnek. A feltételes elítélés azonban természeténél fogva ezt a tudatot, mint a bűnelkövetés gátját megszünteti, hiszen lehetővé teszi, hogy a bűnös akkor is meneküljön a büntetés alól, ha tettére rájöttek. A feltételes elítélés megtöri a szabályt, hogy minden bűnért feltétlenül büntetés jár, s így az ügyes képmutató bűnözőnek reményt nyújt a büntetlen bűnözhetésre.

Am ez pontosan szemlélve más képet nyújt. A feltételes elítélés esetén is egészen bizonyos a büntetés bekövetkezése, ha ugyanis a feltételes ítélet feltételeit az elítélt megszegte.

De meg ezenkívül sem állitható, hogy a bűnre következő büntetés feltétlensége az, ami visszatartja az embereket a bűnelkövetéstől, hiszen a bírónak igen széleskörű enyhítő joga van, s így a büntetés oly csekély mérvű is lehet, hogy csaknem

egynek tekinthető az elengedéssel ^{1.}.

Igaz, hogy a bűn feltétlen büntetésének érintetlen elve a nép jogérzetének megfelelő, s az ezen elv mellőzése a legalis védelem hiányának tudatát, s így az önbíráskodás kifejlődését segitene elő, azonban a csekély súlyú bűncselekmények elkövetőire alkalmazott feltételes elítélés ilyen határu nem lehet, ha másoldalról a súlyos bűncselekményekre kirótt rigorozus büntetések a nép igazságérzetében beállt ingadozást kiegyensúlyozzák.

A feltételes elítélés intézménye azonban nemcsak a köz szempontjából lehet aggályos, bár ez az aggály könnyen eloszlatható, hanem az intézmény alkalmazásánál az egyes egyén, pontosan a bűncselekmény útján sértett egyén érdekei is szem előtt tartandók.

A sértett félnek ugyanis okvetlenül elégtétel adandó, márpedig a feltételes elítélésnél lehetséges, hogy a tettes büntetlenül marad.

---

^{1.}A Btk. 91. és 92. §-aira kell gondolnunk.

Bizonyos, hogy ez így van, azonban mégsem lehet a sértett fél védelme addig a mérvig, hogy például csak az ő beleegyezésével lehessen a tettet feltételesen elítélni. Egyrészt nem lehetséges ez azért, mert a sértett fél izzó bosszúérzetében aligha menne bele az ilyen ítélet kimondásába, másrészt pedig a sértettnek az igazságszolgáltatásba való ilyen ingerentiaja meg sem engedhető. Nem pedig azért, mert neki joga van megkivánni, hogy a tettes bünhődjék, de hogy ez a büntetés milyen legyen, azt meghatározni nem lehet. Mert a feltételes büntetés is époly büntetés, mint bármely más, és más büntetésnemeknél sincsen meg a sértett beleszólási joga. Az államnak joga van a sértett akaratától függetlenül tisztán morális hatású büntetés kiszabására is, amelynek a sértettet is ki kell elégítenie, különösen, ha kára megtérült.

A rövidtartamu szabadságvesztés büntetés és a helyette célszerűbben alkalmazható feltételes elítélés körül folytatott elmélkedés resultataként helyesnek tűnő megállapítás az, hogy a felté-

teles elítélésnek több az érvényesülése alapjául szolgáló practicus előnye, mint az ellene felhozható ellenargumentumok összszulya.

- - - 0 - - -

F O R R Á S M Ű V E K :

- 1./ Dr. Fayer László: Büntetési rendszerünk reformja. Budapest, 1889.
- 2./ Dr. Illés Károly: A szabadságbüntetés reformja, különös tekintettel a feltételes ítéletekre. Magyar jogászegyleti értekezések. LIII. 6. kötet, 3. füzet. Budapest, 1891.
- 3./ Dr. Gruber Lajos: A föltételes elítélés. Magyar jogászegyleti értekezések. LIX. 6. kötet, 9. füzet. Budapest, 1891.

T a r t a l o m j e g y z é k :

Oldal:

A rövid tartamu szabadságvesztés büntetést surrogáló büntetési módok.	13.
A feltételes elítélés intézménye.	27.
A feltételes ítéleteknek tulajdonítható gyakorlati előnyök. . .	29.
Argumentumok a feltételes elítélés ellen.	34.

== = X == =